

[Fiskeriministeren]

Det, vi bør inspirere til gennem lovgivningen, er at investere i videre forædling af fiskeprodukterne. Det er der uden tvivl langt større valutarisk indtjening ved; der er en langt stærkere beskæftigelsesmæssig effekt ved at gå ind i en sådan videre forædling. Med det renteniveau, vi har her i landet, og som også påvirker investeringslysten, bør vi nu i den udstrækning, det er muligt, yde tilskud til at bringe omkostningerne ned, således at man ikke alene herved inspirerer til at gå ind i denne videre forædlingsproces, men at man også dermed kan bidrage til at udnytte de markedsmæssige muligheder, der foreligger for sådanne videre forædlede produkter.

Derfor må jeg sige til hr. Bjørn Poulsen, at det forekommer mig, at han må have interesseret sig for lidt andre aspekter af dansk politik i den senere tid og ikke er gået tilstrækkelig grundigt ind i en analyse af de problemer, der er for fiskeindustrien. Her har vi virkelig markedsmæssige muligheder, som vi bør udnytte, og det kan vi gøre gennem en tilskudslovgivning som den, der her er tale om.

Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at dette her er en af de mest konstruktive love, vi har, når det drejer sig om erhvervsfremmelovgivning. Der er ingen tvivl om dens effekt; det viser de helt tørre tal.

At andre har taget afstand fra lovforslaget, undrer mig ikke, men at hr. Bjørn Poulsen gjorde det, undrede mig overordentlig meget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Enggaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:**Forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesstøtte.**

[Af Chr. Christensen (KrF) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 4. Fremsat 20/10 81).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 4 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

4) Første behandling af:**Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte.**

[Af Alfred Hansen (DR) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 96. Fremsat 5/11 81).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling**Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):**

Da de to forslag er til samtidig behandling her i tinget, skal jeg tillade mig at kommentere dem under ét.

Det beslutningsforslag, hr. Chr. Christensen har fremsat, indebærer et afgørende brud med principperne for det nuværende uddannelsesstøttesystem ved kun at yde støtte i form af lån. Disse lån skal ydes i form af statslån, som er rente- og afdragsfri i studietiden og lavt forrentede efter studiets ophør.

Selv med så gunstige lånebetingelser vil det efter min mening ikke være tilrådeligt helt at afskaffe stipendierne, navnlig ikke til de yngste årgange, som typisk befinder sig i ungdomsuddannelser eller i tidlige stadier af videregående uddannelser. Det vil for mange medføre meget store studiegældsbeløb, som kan virke meget tyngende og måske medføre uoverkommelige tilbagebetalingsbyrder, problemer, som vi jo desværre kender også i dag som følge af uheldige politiske beslutninger, taget af venstre-regeringen i 1974, men problemer, som vi i hvert fald ikke bør grundfæste for fremtiden.

Støtten skal efter forslaget alene være afhængig af den uddannelsessøgendes egen indtægt, mens forældrenes indtægtsforhold er uden betydning. Forslaget er hermed, for så vidt angår uafhængigheden af forældrenes økonomiske forhold, på linje med den gældende ordning for statsgaranti for uddannelsessøgendes lån i banker og sparekasser. Men da den foreslåede statslåneordning in-

[Undervisningsministeren]

deholder et ikke ubetydeligt tilskudselement, er det for mig et spørgsmål, om det er rimeligt helt at bortse fra forældrenes økonomiske forhold i den nuværende økonomiske situation.

Ifølge forslaget skal støtten være af en sådan størrelse, at den kan dække de nødvendige leveomkostninger; i bemærkningerne omtales der beløb fra 36.000 kr. til 66.000 kr. årlig. Statens Uddannelsesstøtte har på grundlag af en maksimumstøtte på 36.000 kr. årlig skønnet, at det årlige udlån fra staten efter forslaget skønsmæssigt vil udgøre ca. 4 mia kr. Forslaget indebærer dog så samtidig en årlig mindreudgift på ca. 1.300 mill. kr. som følge af, at man afskaffer stipendierne.

Et sådant forslag er alene af økonomiske grunde ikke realistisk i dag, og hertil kommer de fornævnte indvendinger mod den foreslåede støtteordning. Jeg må derfor afvise forslaget.

Ud fra de samme hovedsynspunkter må jeg også sige fra over for retsforbundets forslag. Det er, som det fremgår af bemærkningerne, en uændret gengivelse af et forslag, som var til behandling både i 1977-78 og i 1979-80 her i tinget.

Forslaget går ud på, at der skal ydes støtte i form af statslån til alle over 18 år helt uafhængigt af trang, det vil sige uden hensyntagen til den uddannelsessøgendes, forældrenes eller ægtefællens indtægts- og formueforhold. Støtten skal ydes med et beløb svarende til højeste folkepension for enlige, og det er knap 32.000 kr. for øjeblikket.

Også dette forslag bygger udelukkende på statslån, og det lider derfor af de samme skavanker som det af hr. Chr. Christensen fremsatte forslag. Jeg må derfor også afvise det.

Samtidig med, at jeg således afviser de to forslag, vil jeg henvise til statsministerens åbningstale, hvoraf det fremgår, at også regeringen finder, at konsekvenserne af den nuværende form for uddannelsesstøtte er uheldige og alvorlige. Jeg agter at søge dette afhjulpet gennem en gældssanering, og samtidig vil jeg arbejde for en trinvis indførelse af statslån til afløsning af de statsgaranterede lån i pengeinstitutterne. Det er et forslag, som jeg påregner at fremsætte i indeværende samling.

Jimmy Stahr (S):

Jeg er glad for ministerens sidste sætning, nemlig at ministeren påregner at fremsætte et lovforslag om SU i denne samling, for jeg mener også, det er nødvendigt med visse ændringer på dette område. Men jeg føler ikke, at nogen af de to forslag, som vi behandler her i dag, lever op til de ønsker, socialdemokratiet har til en SU-reform, som også ministeren har været inde på. Forslagene koster mellem 2 og 4 mia kr., hvilket forekommer lidt urealistisk i den nuværende økonomiske situation.

Jeg må derfor på socialdemokratiets vegne afvise de to forslag.

Fogh Rasmussen (V):

De to forslag ligner på mange punkter hinanden: der er tale om at ændre reglerne om Statens Uddannelsesstøtte sådan, at stipendierne afskaffes og erstattes af rente- og afdragsfrie lån, forældreafhængigheden skal gradvis afskaffes, og så har kristeligt folkepartis forslag yderligere en formulering om, at tilbagebetalingsreglerne skal ændres sådan, at tilbagebetalingsperioden skal være afhængig af, hvilken indtægt den færdiguddannede opnår.

Vi havde den 18. maj i sidste folketingsamling en forespørgselsdebat om de uddannelsessøgendes økonomiske situation, og jeg kan i mine bemærkninger til de foreliggende forslag i det store og hele henholde mig til det, som jeg var inde på under denne forespørgselsdebat.

Jeg gav på venstres vegne ved den lejlighed udtryk for, at vi da godt er klar over, at mange uddannelsessøgendes økonomiske situation er utilfredsstillende. Det er en kendsgerning, at der for en studerende, hvis han eller hun overhovedet intet stipendium kan opnå og optager maksimalt statsgaranteret studielån, i løbet af et normalt studieforløb kan blive oparbejdet en ganske betydelig studiegæld.

Vi vil derfor heller ikke afvise, at der kan være behov for at se på ændringer af reglerne om Statens Uddannelsesstøtte. Det er en kendsgerning, at der er en række forudsætninger for den ordning om statsgaranterede studielån, som blev gennemført – ikke i 1974, som undervisningsministeren sagde, men i 1975 – der har ændret sig: renten er dramatisk højere, indkomstforholdene og beskæfti-

[Fogh Rasmussen]

gelsesudsigterne er ikke de samme, som de var dengang.

Venstres folketingsgruppe har ved flere lejligheder givet udtryk for, at der er et behov for at indrette Statens Uddannelsesstøtte sådan, at der bliver tale om en lavere startydelse, når lånene skal betales tilbage. Vi er også villige til fordomsfrit at overveje en ændring derhen, at de statsgaranterede studielån afløses af statslån. Vi lægger megen vægt på at få forældreafhængigheden afskaffet gradvis – men gradvis, fordi det er dyrt – ligesom vi lægger megen vægt på, at der som et led i forbedringen af de uddannelsessøgendes økonomi indlægges lønnet praktik og lønnet forpraktik i uddannelsesforløbet.

Men jeg vil gerne samtidig sige, at problemet i dette som i så mange andre tanker, der har været fremme om en forbedring af Statens Uddannelsesstøtte, naturligvis er den økonomiske ramme, som også undervisningsministeren var inde på det. Og netop i den forbindelse må man sige, at de to foreliggende forslag lider af den grundskavank, at de er næsten uoverkommeligt dyre at gennemføre. Alene af den grund kan vi ikke give tilslutning til den konkrete udformning, forslagene har.

Jeg noterede mig med stor interesse ministerens tilkendegivelse af, at det er regeringens agt at fremsætte forslag om ændringer af Statens Uddannelsesstøtte. Vi ved naturligvis ikke, hvad de påtænkte ændringer går ud på, men jeg kan sige, at vi naturligvis med interesse vil følge, hvad der kommer, og vi vil også, som jeg har været inde på det, fordomsfrit behandle det, som måtte komme. Det gælder også om de to forslag, vi her har til behandling, at vi vil se fordomsfrit på de hensigter, der er nedlagt i forslagene.

Eva Møller (KF):

Jeg vil på det konservative folkepartis vegne begynde med at takke kristeligt folkeparti og retsforbundet, fordi de to partier med de foreliggende forslag giver folketingsgruppen lejlighed til at drøfte de økonomiske problemer, som de uddannelsessøgende har.

Når det er sagt, vil jeg med det samme tilføje, at også Danmark har økonomiske problemer, så vi er fra konservativ side ikke indstillet på at udstede den blankocheck, der i øjeblikket ligger i de to forslag, idet ingen

af forslagene er ledsaget af konsekvensberegninger over hverken økonomi eller administration.

Det konservative folkeparti ønsker generelt besparelser på finansloven, og vi finder det derfor ikke rimeligt på den baggrund at øge statens udgifter til uddannelsesstøtte.

Men det nuværende støttesystem fungerer, som også forslagsstillerne og andre ordførere har været inde på, specielt med det meget høje renteniveau, urimeligt dårligt, og vi er derfor positive over for en omlægning af systemet, og vi vil meget gerne gennem et positivt og sagligt udvalgsarbejde, under hvilket vi også gennem økonomiske beregninger kan få belyst konsekvenserne af både disse forslag og eventuelle alternativer, medvirke til, at der sker en ændring af Statens Uddannelsesstøtte.

Med konservative øjne er der en række positive ting i de to forslag: vi er således meget tilfredse med, at støttebeløbet skal gives fra det fyldte 18. år og skal gives uafhængigt af forældrenes indtægts- og formueforhold; det er en af de ting, vi lægger vægt på, efter at myndighedsalderen er blevet fastsat til 18 år.

Vi er også positive over for tanken om at afskaffe stipendierne, og det er vi ud fra den betragtning, at der er meget få af dem, og at det ikke er alle, der kan få dem. Derfor er vi indstillet på at lade uddannelsesstøtten ydes via lån, for det giver alle studerende ensartede økonomiske vilkår. Det er også set med vore øjne et udtryk for den meget positive og rigtige tanke, at den enkelte studerende selv skal være med til at investere i sin egen uddannelse.

Vi er positive over for en eller anden form for rentelettelse, og jeg siger med vilje rentelettelse, fordi alle vore økonomiske beregninger – som jo altså falder sammen med ministerens, kan jeg se – siger, at det ville give nogle statsudgifter, som vi ikke har råd til i øjeblikket, at gøre lånene rentefri.

Det er klart, at de penge, der bruges til uddannelsesstøtte, kan bruges på mange forskellige måder, og man kunne selvfølgelig vælge en model, som gjorde lånene rentefri i begyndelsen af studiet og lod dem være rentelette eller til almindelig rente resten af studiet igennem, og det vil vi da gerne se på, men for os er hovedprincippet, at der ikke

[Eva Møller]

skal anvendes flere midler på uddannelsesstøtte, end der gøres i øjeblikket.

Lad mig afslutningsvis sige, at vi er positive over for ændringer i støttesystemet, fordi det nuværende støttesystem er for barsk med den høje rente, der er i Danmark, og med de beskæftigelses- og økonomiske fremtidsudsigter, der er for de studerende. Men vi kan ikke medvirke til de store merudgifter, der er indbygget i disse to forslag. Også vi vil naturligvis meget gerne se positivt på og ønsker, det kunne ske forholdsvis hurtigt, et ændringsforslag fra regeringens side til en ny uddannelsesstøtte.

Dohrmann (FP):

Der er jo en vis kutyme for her i folketinget, at man til medlemmer af uddannelsesudvalget udpeger skolelærere og folk, som før har været beskæftiget inden for den sektor. Jeg skal ikke dermed sige, at det er grunden til, at debatterne vedrørende dette emne sædvanligvis bliver lidt længere end om andre sager, men jeg mener principielt, at man somme tider fører en debat, som har nogle helt forkerte forudsætninger.

Nu diskuterer man her uddannelsesstøtte, og fremskridtspartiet mener da også, at de unge mennesker skal have rimelige vilkår at leve under i deres uddannelsestid, men det første spørgsmål, man bør stille, er, om der overhovedet er brug for alle de uddannelser, man gør sig til talsmænd for. Både kristeligt folkeparti og retsforbundet foreslår her uddannelsesstøtte, og det er da sikkert velment, men kigger vi på situationen i dag, må vi nok alle sammen indrømme, at det er nogle deprimerende forhold, vi byder unge mennesker, uanset om de vælger en boglig eller en mere praktisk uddannelse. Dengang vi andre var unge – o.k., der er mange ting, man kan sige er bedre i dag – men vi havde da noget at se frem til; der var da et eller andet, vi kunne stile efter. Hvad har de unge mennesker at stile efter i dag? Det er faktisk understøttelse, arbejdsløshed og i den dur. Derfor synes jeg nok, det var langt mere vigtigt, at det var den slags ting, man tog fat på.

Vi har i fremskridtspartiet diskuteret rimeligheden af at indføre en egentlig uddannelsesløn, og det er vi ikke uvillige til at gå ind for, men betingelsen for, at man får en sådan løn, og at man betaler de unge mennesker

det, der er rimeligt, er, at vi får en adgangs-begrænsning, således at vi ikke får flere uddannelser, end der er behov for. Hvis det er tilfældet, og hvis de, der får en dyr uddannelse, når man betaler uddannelsesløn og det hele for dem, også er indstillet på samme lønforhold som almindelige lønarbejdere og samme pensionsforhold i øvrigt, er vi absolut til at snakke med i så henseende. Men det kan ikke være rimeligt, at de, der får en boglig uddannelse og først får det hele betalt, bagefter også skal have bedre vilkår end befolkningen i øvrigt.

Jeg synes, det må være deprimerende og meget utilfredsstillende for unge mennesker at spille mange af deres bedste år på at få en uddannelse, som det faktisk viser sig der ikke er behov for senere hen, og derfor mener jeg, at det er nogle af de ting, man først og fremmest skulle finde frem til, inden man afslutter den diskussion, vi her er i gang med.

Ebba Strange (SF):

Jeg skal naturligvis ikke bruge debatten til at polemisere mod hr. Dohrmann om noget, som egentlig ikke har med disse forslag at gøre, men jeg kan ikke lade være med at sige, at jeg synes, en god uddannelse er noget af det bedste at investere i og noget af den bedste ballast for et menneske at gå ud i livet med. Derfor mener jeg naturligvis også, at vi skal give en ordentlig uddannelsesstøtte til de unge mennesker, der uddanner sig.

Det har vi fra SFs side vist ved et par gange at fremsætte forslag, dels et uddannelsesstøtteforslag sammen med VS i folketings-samlingen 1979–80, dels et forslag til gælds-sanering i folketingsåret 1980–81.

Vi har haft debat om det mange gange tidligere i tinget, og jeg kan stort set henvise til, hvad der dels fra min side, dels fra vores uddannelsespolitiske ordførers side har været sagt ved de lejligheder.

Af de to forslag, vi behandler i dag, er det ene jo en gammel kending, nemlig retsforbundets, og som jeg forstår dem, bygger kristeligt folkepartis lidt på de samme principper som retsforbundets, nemlig at man skal holde op med at betale stipendier og lade alt det, de unge mennesker skal uddanne sig for, være lån.

[Ebba Strange]

Det er vi modstandere af i socialistisk folkeparti. Tværtimod mener vi, at stipendieandelen, efterhånden som der bliver økonomisk mulighed for det, bør forøges, sådan at færdiguddannede slipper for den tilbagebetalingsbyrde, der under alle omstændigheder vil ligge i en lånoptagelse.

Vi er tilhængere af, at man, så længe man er nødt til at have en del af uddannelsesstøtten som lån, går over til statslån, der er rentefrie i uddannelsestiden, i stedet for banklåne. Det har vi sagt mange gange siden 1975, da venstre-regeringen indførte disse banklån, så det skal jeg bare gentage.

Som forslagene foreligger her, kan vi ikke støtte dem, men vi er meget interesserede i – det vil jeg gerne pointere – at vi snarest muligt får nogle forslag, som vi kan realitetsbehandle og få færdigbehandlet i denne samling. Vi venter med spænding på, hvad det er, undervisningsministeren kommer med, for det er helt givet, at der trænges til noget på dette område både for de nyuddannedes skyld og for de menneskers skyld, der er under uddannelse i dag.

Aase Olesen (RV):

Da det radikale venstres uddannelsespolitiske ordfører, hr. Ole Vig Jensen, er forhindret i at være til stede i dag, skal jeg på hans vegne sige følgende:

De to forslag om ændring af uddannelsesstøtten er udmærkede og givetvis velmente initiativer, men begge forslag bryder afgørende med det hidtil kendte mønster i den statslige uddannelsesstøtte, nemlig at støtten skal være en kombination af stipendier og lån.

Begge de to forslag udmærker sig endvidere ved ikke at tage hensyn til de statsfinansielle konsekvenser, i hvert fald har forslagsstillerne ikke gjort sig nogen ulejlighed med at beregne virkningerne. Det er en svaghed, hvis man forventer, at vi i dag skulle gå ind i en konstruktiv og forpligtende debat om dem.

Skal vi ændre ved uddannelsesstøtten og derigennem tilvejebringe forbedringer, er det urealistisk at tro, at der kan skabes flertal for nogen af de to forslag.

Det radikale venstre er indstillet på at gennemføre forbedringer af uddannelsesstøtten, som vi allerede tilkendegav under debatten i maj i år. Vi afventer det udspil, som regerin-

gen dengang lovede at komme med. Sker det ikke, vil vi selv fremsætte forslag, som kan få virkning fra august 1982.

Kirsten Hav (VS):

»At leve af SU er som at malke en tyr«, har de studerende på Landbohøjskolen engang sagt, og de må jo vide besked om både SU og tyre. Ordene er stadig sørgeligt aktuelle! Suen er fortsat blevet udhulet på grund af manglende reguleringer i takt med pristigninger, ligesom kriseforlig på kriseforlig og nu senest afgiftsbuketten har gnavet sig ind på den sparsomme støtte, som ydes. Man kan roligt sige, at støttesystemet reelt er brudt sammen nu, kun to år efter at man med brask og bram og store armsving proklamerede, at nu havde vi fået den store SU-reform.

Under 1970'ernes og 1980'ernes kriser er de spæde forbedringer, der skete i 1960'erne, nu rullet tilbage igen, først med indførelsen af udelukkende banklån i 1975 og siden med den manglende regulering af støtten og den såkaldte reform fra 1978, som blot yderligere forværrede situationen, og hvor de bebudede senere etaper har fortonet sig i den blå luft.

Hertil kom yderligere, at SU med reformen og de seneste års uddannelsespolitik i stadig stigende grad er blevet brugt som styremiddel, som skal lede de unge hen i de erhvervsrettede, korte uddannelser. Man skal koble SU på registreringssystemerne og budgetsytemerne, så det bliver den kæp og den gulerod – mest det første – der skal presse studenterne igennem systemet på kortest mulig tid, fordi taxametrene tæller og renterne løber på hele tiden. Kort sagt, Suen benyttes som instrument til at lave grydeklare kandidater, der ikke må stille kritiske spørgsmål, altså en disciplinering af de uddannelsessøgende.

VS' politik på SU-området er klar nok: vi er imod de dyre banklån, og vi mener, at uddannelserne bør være en fuldtidsaktivitet. I dag har erhvervsarbejdet antaget et omfang, så det truer med at spolere studierne, og mange falder fra af økonomiske årsager; det ved vi.

Hertil kommer, at de uddannelsessøgende optager en masse job på arbejdsmarkedet, hvad der jo ikke er særlig heldigt i en arbejdsløshedssituation. Hvis de uddannelses-

[Kirsten Hav]

søgende fik en ordentlig støtte, ville de ikke optage disse job, som skønmæssigt, lavt sat er 20.000.

VS støtter fortsat de uddannelsessøgendes krav og aktiviteter for en bedre SU. Jeg skal her henvise til forslag B 119 om en reform af uddannelsesstøtten, som vi fremsatte sammen med SF i foråret 1980.

Det langsigtede mål er fortsat uddannelsesløn, som dækker de faktiske leveomkostninger. På kortere sigt må der gennemføres en reform, der bygger på lavt forrentede statslån, stipendier, som gradvis forøges over en årrække, så lånene til slut forsvinder og vi har en egentlig uddannelsesløn, ligesom støtten løbende skal dyrtidsreguleres og reguleringen skal udbetales i form af stipendier. Endelig som noget væsentligt, at der gennemføres en gældssanering på en ordentlig måde for dem, der nu står med uoverskuelige gældsbyrder.

Jeg skal herefter kort kommentere de to forslag, vi har til behandling i dag. Retsforbundets forslag er en genfremsættelse fra samlingen 1979-80, hvor der igen var tale om en genfremsættelse fra 1977. Jeg skal henvise til, hvad vores ordfører, hr. Steen Folke, sagde ved disse lejligheder, og det gælder også i det store og hele kristeligt folkepartis forslag, som ligner retsforbundets endel.

Jeg skal kort gentage, at vi ikke kan støtte forslagene, især fordi de lægger op til en afskaffelse af stipendierne. Det er selvfølgelig positivt at ændre banklånene til lavt forrentede statslån, men hvad hjælper det, når man samtidig afskaffer de alt for få stipendier? Retsforbundets forslag lægger op til en fastholdelse af ungdomsydelsen, som vi er imod. Det fremgår ikke helt klart, hvad kristeligt folkeparti mener om det.

Der er andre ting, vi er mindre begejstret for i forslagene, først og fremmest at man kobler støttens størrelse til folkepensionens størrelse, for det er en ganske tilfældig sammenblanding. Ud over at også folkepensionen er for lav, er der jo nok af forskelligheder i forbruget hos folkepensionister og unge uddannelsessøgende, først og fremmest boligforbruget: de unge skal ind på boligmarkedet til dyre huslejer, mens de fleste folkepensionister har haft deres bolig gennem en årrække og gennemsnitlig nok sidder med en billigere husleje. Hertil kommer også udgifter til

bøger osv. Derfor kan de to grupper ikke sammenlignes umiddelbart.

Beløbet bliver også for lille efter vores mening – højst 36.000 kr. efter retsforbundets forslag. Vi foreslog i foråret 1980 35.000 kr., men det var da allerede ved at være for lidt som samlet rådighedsbeløb, og det må nu være mindst 40.000 kr., som de uddannelsessøgende da også har fremsat krav om.

Så er der kristeligt folkepartis idé om, at tilbagebetalingsperioden skal afhænge af indtægten, som vi heller ikke finder særlig heldig. For en længere tilbagebetalingsperiode giver ikke væsentlige nedslag i de månedlige byrder og hjælper således ikke ret meget på den side af sagen. Oven i købet sker der det, at man sammenlagt skal betale mere tilbage totalt, og rentebyrden stiger.

Udregninger, der var opstillet til reformen fra 1978, sagde også klart, at det ikke var nogen stor fidus at hæve tilbagebetalingsperioden fra 10 til 15 år, snarere tværtimod; det udskyder blot problemerne. Her må gennemføres en ordentlig gældssanering og en regel om, at staten betaler renter, hvis man er arbejdsløs eller kommer under en vis indtægt.

Hertil kommer forslagene om, at uddannelsesstøtten skal aftrappes i forhold til uddannelser med løn. Det kan vi sådan set være enige i, men det forudsætter, at der indføres en egentlig løn i basisåret på EFG, som vi ønsker ind i overenskomsterne, således at det bliver arbejdsgiverne, der kommer til at betale.

Selv om der altså er visse positive træk i forslagene, nemlig at støtten skal kunne dække de faktiske leveomkostninger, og at den skal være forældreuafhængig, overskygges dette ganske af, at man afskaffer stipendierne, hvilket for os at se går den gale vej. Vi kan altså ikke støtte forslagene.

Til sidst vil jeg spørge ministeren, efter at hun har bebudet, at der vil blive fremsat nogle lovforslag i denne samling, om vi ikke kunne få nogle mere konkrete bud på nu, hvad de indeholder.

Første næstformand (Enggaard):

Ordføreren for forslagsstillerne til beslutningsforslag nr. B 4 (om uddannelsesstøtte), hr. Steffensen, har ordet.

Steffensen (KrF):

[Steffensen]

Da det stadig er sådan, at vores ordfører, hr. Chr. Christensen, ikke kan være til stede her, fordi han er til et andet møde i huset, skal jeg på hans vegne sige følgende:

Allerede under forespørgselsdebatten her i salen den 18. maj i år om de uddannelsessøgendes økonomiske forhold bebudede kristeligt folkeparti, at man ville udarbejde et forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesstøtte. For at få gang i den debat afleverede vi et beslutningsforslag, inden tinget tog på sommerferie, og det er dette forslag, vi nu har genfremsat.

Årsagen til fremsættelsen af beslutningsforslaget er som skrevet i bemærkningerne, at vi er af den opfattelse, at systemet med bank- og sparekasselån har udviklet sig på en sådan måde, at den økonomiske situation for mange uddannelsessøgende fremover bliver uholdbar. Vort meget høje renteniveau bevirker, at ikke mindst de unge, der engagerer sig i ret langvarige uddannelser, ved uddannelsens afslutning sidder i gæld, der forekommer næsten bundløs – jeg kan her henvise til forslagens generelle bemærkninger – og derfor finder kristeligt folkeparti det nødvendigt med dybtgående ændringer af reglerne om uddannelsesstøtten.

Støtten må ydes som lån, der er rente- og afdragsfri i studietiden og lavtforrentede efter studiets ophør. Det kan være på et niveau, der svarer til den til enhver tid gældende diskonto; en sådan ordning forudsætter statslån som foreslået af os.

Før i tiden var det vel muligt og også i nogle tilfælde praktiseret, at forældre betalte deres børns uddannelse eller dele deraf, men den almindelige økonomiske udvikling og især beskatningsreglerne har frataget de fleste forældre denne mulighed, så den studerende bliver henvist til selv at bære ansvaret for at fremskaffe de nødvendige midler til uddannelsen og ansvaret for at få studiegælden tilbagebetalt.

Det er derfor, vi synes, at mange unge groft diskrimineres ved at blive afskåret fra at få hjælp i studietiden i lighed med andre, blot fordi deres forældre har en almindelig, god indtægt og eventuelt en død formue i jord eller fast ejendom.

Tilbagebetaling af lånene skal efter vor opfattelse begynde et år efter uddannelsens afslutning. De unge kan da have en rimelig

tid til at etablere sig og stifte hjem, hvis de ikke allerede har gjort det.

Tilbagebetalingsperiodens længde bør afhænge af støttemodtagernes indtægt, sådan at støttemodtagere med lav indtægt indrømmes en langsommere tilbagebetaling end støttemodtagere med høj indtægt. Dette kunne f. eks. opnås ved at fastsætte den minimale tilbagebetaling til en bestemt brøkdel af indtægten.

Uddannelsesstøtten må have en rimelig størrelse. Som nævnt i bemærkningerne får unge 19–24-årige, der er gået ind i en håndværker- eller anden praktisk uddannelse, ca. 66.000 kr. årligt, og pensionister får ca. 36.000 kr. årligt. De studerende har jo brug for et beløb, der kan dække deres udgifter, og vi mener, det kan være et sted mellem disse to beløb, altså omkring 40.000 kr.

Tidspunktet for forslagens gennemførelse vil være afhængigt af de økonomiske forhold, men vi må have en grundig drøftelse af, hvad vi skal gøre, og derefter må vi afpasse løsningen efter de økonomiske muligheder, og der kan det blive nødvendigt med en prioritering.

Derefter skal jeg henvende mig ganske kort til ordførerne og til ministeren. Vi vil ikke anfægte ministerens tal. Vi er fuldstændig klar over, at det er nødvendigt, at der sker en anden prioritering end den nuværende, og at det også bliver dyrere, men at det just er en prioritering. Vi finder det i hvert fald meget nødvendigt, at vi får taget fat på problemerne på en sådan måde, at vi altså som det primære får en rimelig støtte tilvejebragt for de studerende, og – som noget, der er lige så vigtigt – at denne støtte er uafhængig af forældrenes økonomiske forhold.

Men i øvrigt er der grund til at påskønne, at ministeren selv vil komme med et udspil i dette folketingsår. Når vi har set det, kan vi prøve at få vore synspunkter arbejdet ind i forslaget.

I øvrigt vil jeg gerne takke de forskellige ordførere for deres indlæg. Jeg synes nok, det fremgik meget tydeligt af indlæggene, at alle er klar over, at der må ske noget på området. Uanset om man har den ene eller den anden opfattelse af de forslag, der foreligger her, var der ingen tvivl om, at alle ordførerne var enige om, at der var grund til at tage problemet op til ny overvejelse og stillingtagen. Det gjaldt sådan set alle. Der var nogle

[Steffensen]

ordførere, som var mere positive end andre, og der var jo også enkelte ordførere, som afviste fuldstændig, men ingen afviste intentionerne, og det synes jeg er ret så vigtigt.

Hvad angår det spørgsmål, at det ikke må koste mere, mener kristeligt folkeparti, at det kan være nødvendigt at se fordomsfrit også på det. Det er et spørgsmål, om det ikke er rimeligt at prioritere netop uddannelsen på en sådan måde, at den ramme, man har for støtteordningen i dag, blev udvidet fremover. Men det er jo ikke sikkert, at der er mulighed for det, og det er vi meget åbne over for.

Vi mener også, at meget kunne være vundet ved, at man prioriterer de midler, man i dag bruger til støtteordninger, på en anden måde, og jeg er meget taknemlig for, at mange – næsten alle – ordførere gav tilsagn om, at det var værd at tage op i det mindste.

Jeg er ikke helt uenig med VS' ordfører i, at det ikke er rimeligt at lave sammenligning mellem pensionister og de unge studerende, men for at få en antydning af, i hvilket størrelsesforhold vi skal bevæge os, har vi taget de to eksempler frem, og man kunne sige, at der i hvert fald inden for den ramme er ret stor mulighed for at prioritere enten til den ene eller til den anden side, alt efter som man nu kan blive enig om det og finde økonomisk mulighed for det.

Jeg skal til sidst takke for en velvillig modtagelse, synes jeg, af forslaget, når det drejer sig om princippet i det. Jeg håber på, at det må medvirke til, at vi får en rimeligere form for støtteordning for de studerende end den, vi har i dag.

I anledning af retsforbundets forslag kan jeg kort sige, at vi næsten fuldt ud er enige med retsforbundet i mange af intentionerne. Vi vil naturligvis meget gerne have, at dette forslag går med ind i, hvordan vi skal finde den endelige løsning på de studerendes økonomiske forhold.

Første næstformand (Enggaard):

Ordføreren for forslagsstillerne til lovfor-slag nr. L 96 (om Statens Uddannelsesstøtte), hr. Alfred Hansen, har ordet.

Alfred Hansen (DR):

Det er retsforbundets grundindstilling, at ingen skal afskæres fra at få en uddannelse af økonomiske grunde, og det er baggrunden

for, at vi længe har kæmpet en stædig kamp for at få ændret den nuværende form for Statens Uddannelsesstøtte, som det så smukt hedder, selv om der reelt ikke er ret megen støtte i den form, som praktiseres i øjeblikket.

Første gang vi fremsatte det, i 1979–80, var der sådan set ikke andre end retsforbundet, der stemte for det, og kristeligt folkeparti undlod at stemme. Siden har kristeligt folkeparti og vi nærmet os hinanden i synspunktet om, at der må ske noget på dette område, og jeg har også noteret med tilfredshed, at der i dag er flere, der har givet tilslutning til dele af retsforbundets forslag; her tænker jeg først og fremmest på det helt urimelige i, at man skal være afhængig af forældrenes indtægtsforhold ved tildeling af SU, indtil man er 22 år.

Så det må i hvert fald konstateres som en konklusion på denne debat, at der nu i folkettinget er et bredt ønske om at få fjernet forældreafhængigheden for unge over 18 år.

Det, som har været retsforbundets grundindstilling ved udarbejdelsen af dette forslag, som også var til debat i sidste samling, men ikke til afstemning – vi har altså ikke taget temperaturen ved en afstemning i salen siden sidste folketingsvalg, men det håber jeg vi kan komme til med dette forslag, hvis ikke ministeren kommer med noget forinden – har været, at der er noget sundt i, at man, hver gang man låner en krone, også skal betale en krone tilbage. Men vi finder, det er en offentlig opgave at sikre, at de unge i uddannelsesiden ikke belastes af så store økonomiske byrder, som tilfældet er med den nuværende SU.

Vi vil naturligvis også tage afstand fra de tanker, som både SF, VS og fremskridtspartiet foreslår, nemlig om uddannelsesløn. Det var en ganske interessant konstatering at gøre i dag, at fremskridtspartiet er enig med SF og VS om, at vi må have en uddannelsesløn; det er vi uenige i.

Vi ønsker med forslaget endvidere at stille alle lige, uanset om de ønsker en teoretisk eller en praktisk uddannelse, og derfor foreslår vi, at man, hvis man er over 18 år, skal kunne søge og få bevilget det beløb, der maksimalt svarer til højeste folkepension for enlige. Vi har ikke følt, at vi kunne gå højere op end til højeste folkepension for enlige, for vi ville føle, det var en hån med de ældre,

[Alfred Hansen]

som må spises af med den nuværende folkepension; men når man så beslutter sig til at forhøje folkepensionen, har man dermed også, hvis man følger de intentioner, der ligger til grund for vort forslag, besluttet sig til, at de uddannelsessøgende også skal kunne få stillet flere midler til rådighed.

Jeg må naturligvis endnu en gang konstatere, at statsministeren to gange har ytret her fra talerstolen – første gang i november 1979 og sidste gang ved åbningstalen 6. oktober i indeværende år – at regeringen stadig væk har planer om at ændre Statens Uddannelsessøtte, så det bliver mindre gældsættende for de unge at tage en uddannelse. Men ud over at man er kommet med disse tilkendegivelser nu to gange, i både 1979 og 1981, er man altså ikke kommet længere end til at love et eller andet.

Jeg vil håbe, at det er mere end en eller anden form for valgrekklame, eller hvad det nu kan være, når man her forud for et kommunalvalg tilkendegiver, at man virkelig vil gøre noget. Det kan jo også være, der kommer et folketingsvalg i løbet af foråret – det er der nogle der mener – og derfor vil jeg opfordre ministeren til meget hurtigt at fremsætte forslaget om en gældssanering med, hvad dertil hører, for ellers kan jeg frygte, at dette folketingsår vil gå til ende, før vi får gjort noget virkeligt for de uddannelsessøgende.

Jeg skal generelt sige noget til dem af ordførerne, som har været betænkelige ved, at vi ikke er kommet med nogen konsekvensberegninger. Jeg synes nok, det var meget skarpt sagt af fru Aase Olesen, når jeg tænker på, hvilke forslag det radikale venstre undertiden kommer med her i salen, at man ikke engang har villet ulejlige sig med, som fru Aase Olesen sagde, at foretage en konsekvensberegning. Det synes jeg nok var lidt groft. Jeg går da ud fra, at fru Aase Olesen har set den udvidelse af bemærkningerne, som vi har foretaget i forhold til det tidligere forslag, idet vi har optrykt nogle værdifulde oplysninger, som vi har fået i uddannelsesudvalget som svar på spørgsmål om de økonomiske konsekvenser for de uddannelsessøgende, hvis man fortsætter med gældende lov, og hvis retsforbundets forslag vedtages.

Ellers skal jeg gøre fru Aase Olesen og andre opmærksomme på, at vi i bemærkningerne har en fortegnelse over, hvilke vilkår

unge, der går ind i f.eks. en 8-årig uddannelse, har under den nuværende lov og subsidiært under retsforbundets forslag. Da vi jo ikke ønsker, at der skal tilskrives renter i uddannelsesperioden, vil de efter vores forslag kunne låne 214.400 kr.; det var efter det tidligere forslag med ca. 28.000 kr. pr. år; jeg beklager, at det ikke er reguleret op i bemærkningerne, og takker for ministerens oplysninger om, at det nu svarer til ca. 33.000 kr. Men efter det tidligere forslag ville det altså betyde, at de maksimalt kunne låne 214.400 kr.; i øjeblikket kan de efter den gældende lov på samme tid få 216.400 kr., det vil altså sige dels stipendier, dels de statsgaranterede banklån.

I uddannelsesperioden ville der efter nuværende lov blive tilskrevet 282.600 kr. i renter. Det vil sige, at man ved uddannelsens afslutning efter 8 år ville have en gæld ifølge retsforbundets forslag på 251.400 kr. og efter den nuværende ordning på 766.900 kr. Det vil betyde, at man om måneden skulle betale, som reglerne er nu, 7.550 kr. i 15 år. Det er, hvad man i værste fald kan komme ud for som uddannelsessøgende i dag. Hvis retsforbundets forslag havde været gældende, kunne man have nøjedes med – og nøjes skal nok være i citationstegn, for jeg mener alligevel, det er en stor gæld at sætte sig i – at betale 2.700 kr. om måneden i 15 år.

Til dem, der har været utilfredse med, at der ikke var nogen konsekvensberegninger, kan jeg sige, at vi har haft og vel også får, når disse forslag kommer til behandling i udvalget, de sidste konsekvensberegninger af dette forslag; det plejer ministeriet at være meget villigt til at komme med, og det håber jeg man også vil, når disse to forslag kommer til behandling i udvalget.

Men hvilke konsekvensberegninger har man foretaget af den nuværende Statens Uddannelsessøtte? Jeg vil bede fru Aase Olesen og andre, der har været skeptiske over for det, inklusive fru Eva Møller, undersøge konsekvensen af en fortsættelse af de nuværende støttemuligheder – eller mangel på samme. De betyder for det første, at mange unge må afbryde deres uddannelse, inden de er færdige med uddannelsen. For det første kan de se, at taxametret kører: rentetilskrivningen finder sted og accelererer voldsomt allerede fra den første dag, de har påbegyndt en uddannelse. Efter 2, 3, 4 års forløb er der

[Alfred Hansen]

mange, der simpelt hen ikke tør efter endt uddannelse stå ansigt til ansigt med den store gældsætning og bryder uddannelsen af – spildte ressourcer, statsudgifter, og ingenting har vi stort set fået for dem.

Derudover har mange unge fået et psykisk knæk. Ud over at de har problemer med at klare det daglige arbejde og gerne vil gøre deres uddannelse så god som muligt og afslutte den så hurtigt som muligt, har de sideløbende hermed store økonomiske problemer. Det er sådan, at der er flere uddannelsesretninger, hvor gennemførelsesprocenten ligger langt under 50. Desuden må mange unge supplere deres sparsomme SU med ekstraarbejde, hvis de er så heldige at kunne få noget sådant, og det betyder, at tiden, de må bruge for at gennemføre deres uddannelse, bliver forlænget med 1, 2 eller 3 år. Heller ikke det er samfundøkonomisk klogt. Det er helt givet, at hvis vi ser på de totale udgifter for samfundet og for det enkelte menneske under den nuværende ordning, er de langt, langt større, end hvis man vedtager enten kristeligt folkepartis eller retsforbundets forslag.

Jeg vil gerne spørge ministeren, der nu har oplyst, at man allerede i indeværende samling vil komme med et forslag, om der vil blive taget højde for det i det finanslovforslag, der skal til debat og afstemning her i december måned 1981, eller har ministeren tænkt sig at fremsende et aktstykke til finansudvalget? Kan ministeren oplyse, om det er noget, man vil drøfte forligspartierne imellem for at finde en fællesnævner for det, de 4 partier står for, eller vil ministeren lægge det ned i salen til fri forhandling? Jeg vil også gerne vide, om der er tale om mere end en gældssanering. Det er jo blevet et modeord. Jeg synes nok, det ville være mere interessant, om man kunne gennemføre en SU, som ville overflødiggøre kommende gældssaneringer. Vi mener, at man skal foretage en reform. At det ikke lige bliver i den udformning, som vi her har foreslået, vil vi tage meget afslappet på, men det, vi har ønsket ved at genfremsætte forslaget og også ved at tage det initiativ, vi tog til forespørgselsdebatten i slutningen af sidste samling, er at bidrage til forbedrede økonomiske forhold for de uddannelsessøgende.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg har ikke mange yderligere bemærkninger.

Hr. Steffensen gav udtryk for håbet om, at de principper, der ligger til grund for kristeligt folkepartis forslag her, kunne indarbejdes i det forslag, som jeg har i sinde at fremsætte senere i samlingen. Jeg er ked af at måtte skuffe hr. Steffensen, men står det til mig, skal de ikke indarbejdes. Jeg gav udtryk for allerede i mine første bemærkninger, at jeg mener, at princippet om at afskaffe stipendier er forkert, og det er bestemt ikke det, jeg lægger op til.

Så tror jeg, det var VS' ordfører, der spurgte om det mere konkrete indhold af det forslag, jeg påregner at lægge frem. Jeg tror, jeg nævnte i mit første indlæg, at det vil dreje sig om gældssanering, ligesom jeg arbejder med en trinvis indførelse af statslån til afløsning af de ulyksalige statsgaranterede banklån.

Så havde hr. Alfred Hansen her i sit sidste indlæg en meget malende beskrivelse, hvis man kan bruge det udtryk, af de problemer, der opstår for de uddannelsessøgende med store gældsposter, en beskrivelse, jeg på mange måder kan være enig i. Men det er jo just dette, hr. Alfred Hansen og også kristeligt folkeparti med deres forslag vil cementere for fremtiden, når man siger: der skal kun ydes studiestøtte i form af lån, vi afskaffer stipendierne. Jeg er ikke enig i, at dette er den rigtige vej at gå. Vi skal fortsat have en studiestøtte med et ikke uvæsentligt stipendielement i.

Hr. Alfred Hansen spurgte også, hvad mit forslag indebar, om det kun var en gældssanering, og det har jeg vist svaret på. Men så spurgte han, om der var taget højde for det i det finanslovforslag, der ligger på folketingets bord, og det ved hr. Alfred Hansen lige så godt som jeg, at det er der ikke. Det hænger sammen med, at vi ikke er færdige med beregningerne i forbindelse med det. Og så spurgte han, om jeg så kom med et aktstykke. Det synes jeg var et pudsigt spørgsmål fra et gammelt medlem af folketinget, som jo godt ved, at det ikke er den måde, pengene tilvejebringes på. De tilvejebringes på den måde, at der i forbindelse med lovforslaget er redegjort for de økonomiske udgifter i forbindelse med den påtænkte foranstaltning, så jeg agter ikke at komme med noget aktstykke til finansudvalget.

Dohrmann (FP):

Fremskridtspartiet er enig med hr. Alfred Hansen i, at økonomiske forhold, altså om man kommer fra et bedrestillet eller et lidt dårligere stillet hjem, ikke skal være afgørende for, om unge mennesker skal have en uddannelse. Men jeg synes, det er helt fantastisk, når hr. Alfred Hansen siger, at ingen – ingen – som søger om uddannelsesstøtte, skal kunne nægtes den, for det var faktisk det, hr. Alfred Hansen sagde. Nu ved jeg tilfældigvis, at hr. Alfred Hansen også er skolelærer. Mener han ikke, at man gør de unge mennesker en bjørnetjeneste ved at lokke dem ind i en uddannelse, som det viser sig at der intet behov er for bagefter? Og er det i realiteten ikke skolelærernes interesser, hr. Alfred Hansen varetager, mere end elevernes?

Første næstformand (Enggaard):

Jeg har under tidligere debatter betonet, at det er skik i folketinget, at man ikke debatterer på baggrund af medlemmernes stillinger, men alene på baggrund af deres synspunkter.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (for forslaget til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Enggaard):

Jeg foreslår, at forslagene henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesaktiviteter for indvandrere.

[Af Steen Folke (VS) og Tyroll (VS)].

(Beslutningsforslag nr. B 5. Fremsat 20/10 81).

Forslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):**

Venstresocialisterne har genfremsat det forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesaktiviteter for indvandrere, som de fremsatte i sidste samling, men som dengang ikke nåede at blive færdigbehandlet.

Under førstebehandling i sidste samling gav jeg udtryk for min sympati for en række af de tanker, som ligger bag forslaget. Jeg mente imidlertid ikke, at vi på daværende tidspunkt kunne binde os til en udvikling efter nogle ganske bestemte modeller eller ganske bestemte retningslinjer, og jeg har stadig den opfattelse. Men jeg vil godt benytte denne lejlighed til at nævne, hvad der er sket, siden vi havde forslaget til førstebehandling sidst.

Af ændringer af betydning for undervisningsområdet, der er gennemført i det forløbne år, kan jeg pege på, at der er sket en ændring af reglerne om tildeling af bloktilskud, således at kommuner med mange indvandrere får særlige tilskud, og der er desuden med virkning fra 1. august i år gennemført en ændring af reglerne om folkeskolens undervisning af fremmedsprogede elever, således at kommunerne får større mulighed for at fordele de fremmedsprogede elever på forskellige skoler i kommunen.

Endvidere er reglerne om elevtallet i modtageklasserne ændret, og der er udsendt vejledende retningslinjer om særlige foranstaltninger for fremmedsprogede børn i børnehaveklasser. Samtidig er det blevet understreget, at der ikke efter de gældende regler er mulighed for at begrænse elevernes ugentlige timetal til 15 timer i hele sprogundervisningsperioden.

Jeg kan herudover oplyse, at regeringen vil søge oprettet to særlige hold til læreruddannelsen, hvor pladserne skal tilbydes indvandrere. Jeg har søgt om finansudvalgets tilslutning til denne plan.

Jeg skal herefter føje nogle kommentarer til de enkelte punkter i beslutningsforslaget og så i øvrigt henvise til det ganske fyldige belysende materiale, som blev tilvejebragt i sidste samling gennem ministeriets besvarelse af en lang række spørgsmål fra uddannelsesudvalget.

Ifølge punkt 1 i forslaget til beslutning skal der på daginstitutionsområdet indføres særlige regler for indvandrerbørn.